

СОЦІАЛЬНІ ФАКТОРИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

На протязі свого існування людство постійно нарощувало виробниче споживання ресурсів в якості факторів виробництва. Тому в основі економічному розвитку будь-якої країни лежить використання відомих основних трьох факторів, а саме: трудових ресурсів (населення), засобів виробництва (капітал), природних ресурсів (земля, копалини та ін.). Динаміка розвитку залежить від вдалого поєднання сталих переваг та набутих знань (технологій), інтенсивного або екстенсивного шляху споживання ресурсів, економічних та політичних моделей тощо. Але рушійною силою в процесі формування та використання ефективних виробничих інструментів та впровадження економічних моделей, виступають саме трудові ресурси на різних соціальних і технологічних рівнях. Варто відмітити, що саме соціальні фактори, притаманні суспільству в цілому та окремим суб'єктам, тісно пов'язані з діяльністю, розвитком, реалізацією одної зі складових виробничої функції в процесі відтворення і, в кінцевому підсумку, здійснюють вплив на формування соціально-економічної моделі.

Питання впливу соціальних факторів на динаміку економічного розвитку піднімали в своїх роботах як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, серед яких можна відзначити дослідження Магдич А.С., Тимошенко Л.М., Сімахової А.О., Дикань В.Л., Чупир О.М., Бекер Дж., Боуен Х. [1-5]. Але стрімкі зміни, які відбуваються в геополітичному просторі поряд з новими викликами сьогодення, вимагають дещо іншого підходу щодо аналізу самого формування соціальних факторів та їх трансформації в бік інклюзивного тлумачення. Саме зростаючий соціальний розрив між верстами населення призводить до нівелювання мультиплікативного ефекту використання синергії людського потенціалу на всіх кваліфікаційно-професійних рівнях. Збільшення загальної кількості населення, нестача продовольства та питної води, кліматичні зміни, збільшення тривалості життя та старіння населення, пандемії та інші явища призводять з одного боку до збільшення непродуктивної частки трудових ресурсів, а з іншого боку вимагає збільшення навантаження на продуктивне населення з метою отримання надлишків для використання стримування соціальної напруги. В такому стані перманентні економічні кризи дуже важко відбиваються на економіках країн з ще не достатньо розвинутою системою економічних зв'язків. А таких країн більшість в світі – це національні економіки, які не встигають оволодіти від минулої кризи, а вже втрапляють в нову фазу спаду і депресії. Ситуація погіршується за рахунок поступового виснаження запасів природних ресурсів.

Беручи до уваги вищевказане, можна прийти до висновку, що суспільство та світова економіка в цілому має гостру необхідність переходу до інтенсивної форми розвитку, в першу чергу за рахунок більш ефективного використання людського потенціалу. До соціальних факторів економічного зростання можна віднести демографічні показники, культурні особливості різних народів та етносів, рівень охорони здоров'я, пенсійну систему та рівень її ефективності, криміногенну ситуацію, систему освіти на всіх рівнях та показники, які характеризують суспільні настрої. На перше місце в системі формування механізмів стійкого економічного зростання в останні роки виходять можливості генерування новітніх технологій. Створюються окремі кластери та технополіси, мета яких сконцентрувати в одній локації найбільш прогресуючі інноваційні стартапи. Але такі можливості з'являються лише при належному фінансуванні та інвестуванні саме в людський капітал. І в сьогоденні не всі країни можуть собі це дозволити, а деякі відверто рухаються в хибному напрямку милітаризації та продовжують екстенсивно використовувати природні ресурси. З кожним роком все гостріше стає питання біженців з посушливих регіонів Африки та з країн Близького Сходу, в яких десятиліттями точиться війна. Тому дуже важливо на рівні міжнародних наддержавних організацій виробити стратегію розвитку саме таких регіонів. Інакше потік мігрантів захлисне Європу та Америку, що в свою чергу призведе до ще більших втрат як економічних, так і політичних.

Підводячи підсумки, можемо окреслити основні напрямки реалізації реформ та змін в соціальному напрямку та створення більш сприятливих умов для економічного зростання як на національному, так і в глобальному масштабі. По-перше, реформування медичної галузі. Як показує теперішній стан економіки під час пандемії, людство виявилось неготовим до таких випробувань. Не було достатньо ні економічних, ні інформаційних, ні технічних інструментів щодо швидкого подолання кризи. Створення прозорої міжурядової організації дозволить контролювати розповсюдження не тільки вже відомих вірусів, але й повинно забезпечити неможливість поширення нових, в тому числі і бойових штамів біологічної зброї. По-друге, на державних рівнях забезпечити створення можливості професійної реалізації науковців в країні походження. Неприпустимо в сучасному світі майже повне концентрування провідних вчених в декількох країнах. Це не дозволяє країнам, що розвиваються підтримувати конкурентоздатну економіку, що в свою чергу призведе неминуче до збільшення соціального розриву та знову ж таки загострить проблему біженців, культурної та релігійної експансії, можливо призведе до розв'язання нових війн. По-третє, за допомогою сучасних технологій та із залученням міжнародних організацій по міграції та праці, розробити програму створення нових робочих місць в певних локаціях з урахуванням природних особливостей та запровадити ефективний перерозподіл надлишкових трудових ресурсів. Це дозволить зменшити соціальну і криміногенну напругу в країнах з великим рівнем безробіття. Окреме питання – це старіння населення та, відповідно, зростання населення планети. На даний час при можливому ефективному перерозподілі ресурсів, це проблема не буде стояти катастрофічно

гостро. Але в майбутньому перенаселення планети та зменшення частки продуктивного населення буде вимагати радикальних змін в управлінні та регулюванні соціальної сфери. Тому поки що завдання урядів - забезпечити належним чином утримання людей похилого віку та соціально незахищених верст населення. Найкращу можливість для цього мають фонди страхування. Формуючи таку систему, при якій продуктивне населення не буде вимушене крім податків ще й утримувати за свої кошти рідних пенсіонерів, систему, яка дозволить батькам довіряти виховання дітей кваліфікованим спеціалістам, а в цей же час паралельно буде підвищуватись продуктивність праці та знижуватися соціальні протиріччя – це той стан, в якому держава і суспільство зможуть досягти більш динамічних показників економічного зростання, сформувати та побудувати ефективну соціально-економічну модель.

Список використаних джерел

1. Магдіч А.С. Вплив соціальних факторів на економічне зростання / А.С. Магдіч // Економічний нобелівський вісник. – 2015. - №1(8). – С. 68-78.
2. Тимошенко Л.М., Сімахова А.О. Соціально-економічний розвиток і його кероване забезпечення в умовах інноваційної моделі суспільної динаміки / Л.М. Тимошенко, А.О. Сімахова // Механізм регулювання економіки. – 2015. – №1. – С. 68-78.
3. Дикань В.Л., Чупир О.М. Фактори економічного зростання та розвитку національної економіки / В.Л. Дикань, О.М. Чупир // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. - №36. – С. 15-22.
4. Becker, G. Investment in Human Capital. A Theoretical Analysis. Journal of Political Economy, 1962, no. 70, pp. 30-32.
5. Bowen, H.R. Investment in Human Capital and Economic Growth. Perspectives on Economic Growth. N. Y.: Bantam Books, 1968, 165 p